

Bemyndigandeförordning inom transportområdet

2021/22:FPM117

Näringsdepartementet

2022-08-31

Dokumentbeteckning

COM(2022) 327

Förslag till RÅDETS FÖRORDNING om tillämpningen av artiklarna 93, 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på vissa slag av statligt stöd till sektorerna för järnvägstransporter, transporter på inre vattenvägar och multimodala transporter

Sammanfattning

Den 9 december 2020 antog Europeiska kommissionen ett meddelande om sin strategi för hållbar och smart mobilitet (kommissionens strategi för hållbar och smart mobilitet) i vilket det fastställs att stärkandet av järnvägstransporter och transporter på inre vattenvägar samt multimodala transporter är en nödvändig komponent för den gröna och den digitala omställningen av europeiska transporter, som i sin tur är avgörande för att uppnå unionens mål om klimatneutralitet till 2050.

Det aktuella förslaget innebär att rådet bemyndigar Europeiska kommissionen att anta en gruppundantagsförordning för a) stöd till samordning av transporter och b) stöd som utgör ersättning för allmän trafikplikt (med undantag för kollektivtrafik som redan omfattas av förordning (1370/2007)).

Detta förslag gör det möjligt för Europeiska kommissionen att anta gruppundantagsförordningar. Sådana gruppundantagsförordningar möjliggör i sin tur för medlemsstaterna att besluta om statligt stöd till de berörda sektorerna utan att för få godkännande från Europeiska kommissionen. Bemyndigandet kommer inte att ge Europeiska kommissionen kompetens att besluta om nya stödgrunder jämfört med gällande rätt. Syftet med detta förslag är att anpassa reglerna för statligt stöd till järnvägstransporter,

transporter på inre vattenvägar och multimodala transporter till Europeiska kommissionens strategi för hållbar och smart mobilitet så att målen kan uppnås.

Bemyndigandeförordningen på transportområdet kommer inte att ha någon direkt inverkan i sig, utan kommer att utgöra en rättslig grund för antagandet av eventuella gruppundantagsförordningar.

Framtida förslag från på gruppundantagsförordningar kommer att bli föremål för samråd från Europeiska kommissionen i en separat behandling. Där kommer de närmare ramarna för detta att framgå möjlighet kommer då finnas för Medlemsstaterna att ge återkoppling.

Regeringen anser att det är välkommet att befogenhet ges till Europeiska kommissionen att anta gruppundantagsförordningar inom sektorerna för järnvägstransporter och transporter på inre vattenvägar samt multimodala transporter då det skulle möjliggöra en effektivare hantering av satsningar för att stärka transporter som främjar omställningen till ett fossilfritt samhälle.

1 Förslaget

1.1 Ärendets bakgrund

Förslaget är en del av den generella översynen som pågår avseende statsödsregelverket som även omfattar gemenskapens riktlinjer från 2008 för statligt stöd till järnvägsföretag (järnvägsriktlinjerna) som kodifierade Europeiska kommissionens praxis när det gällde förenligheten med fördraget för stöd till företag inom järnvägstransportsektorn.

Den 1 november 2021 presenterade Europeiska kommissionen en färdplan för framtagande av en gruppundantagsförordning som omfattar statligt stöd enligt artikel 93 i EUF-fördraget och möjliggör en mer effektiv hantering av stöd inom de aktuella sektorerna järnvägstransporter, transporter på inre vattenvägar och multimodala transporter. Det nu presenterade dokumentet innehåller förslag från Europeiska kommissionen på en sådan bemyndigandeförordning samt bakgrund och motivering.

1.2 Förslagets innehåll

Syftet med det aktuella förslaget är att anpassa reglerna för statligt stöd till järnvägstransporter, transporter på inre vattenvägar och multimodala transporter till Europeiska kommissionens strategi för hållbar och smart mobilitet.

Det aktuella förslaget innebär att rådet bemyndigar Europeiska kommissionen att anta en gruppundantagsförordning för a) stöd till

samordning av transporter och b) stöd som utgör ersättning för allmän trafikplikt (med undantag för kollektivtrafik som redan omfattas av förordning (1370/2007)).

Enligt artikel 108 EUF-fördraget ska alla åtgärder som utgör statligt stöd enligt artikel 107.1 EUF-fördraget anmälas till Europeiska kommissionen för godkännande innan de genomförs. Rådet kan genom förordning bemyndiga Europeiska kommissionen att anta gruppundantagsförordningar som ger medlemsstaterna möjlighet att anta åtgärder som utgör statligt stöd utan föregående godkännande. I stället ska sammanfattande information om åtgärden skickas in av medlemsstaten till Europeiska kommissionen.

Enligt den behörighetsfördelning mellan rådet och Europeiska kommissionen som anges i artiklarna 108.4 och 109 i EUF-fördraget ankommer det på rådet att fastställa vilka slag av stödåtgärder som kan undantas från kravet på anmälan av statligt stöd och på Europeiska kommissionen att anta förordningar om närmare bestämmelser för ett sådant undantag. Det främsta exemplet på detta är rådets förordning (EU) 2015/1588 av den 13 juli 2015 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i EUF-fördraget på vissa slag av övergripande statligt stöd (*bemyndigandeförordningen från 2015*).

Bemyndigandeförordningen från 2015 omfattar endast statliga stödåtgärder som förklarats vara förenliga med den inre marknaden enligt artikel 107.2 eller 107.3 i EUF-fördraget, men den saknar utrymme för de stödåtgärder vars förenlighet bedöms enligt artikel 93 i EUF-fördraget.

Europeiska kommissionen anser därför att en sådan lucka bör täppas till för att förenkla förfarandena för de medlemsstater som inför statliga stödåtgärder för järnvägstransporter, transporter på inre vattenvägar och multimodala transporter.

Europeiska kommissionen kommer i enlighet med bemyndigandeförordningen på transportområdet att kunna anta gruppundantagsförordningar för stöd enligt artikel 93 i EUF-fördraget. Detta gör det möjligt för Europeiska kommissionen att anta gruppundantagsförordningar i de fall där den har tillräcklig erfarenhet för att fastställa tydliga förenlighetskriterier, samtidigt som den säkerställer att inverkan på konkurrensen och handeln mellan medlemsstaterna är begränsad. Europeiska kommissionen kommer att bedöma olika policyalternativ för sådana eventuella gruppundantagsförordningar och deras effekter i samband med en konsekvensbedömning, på grundval av bemyndigandeförordningen på transportområdet.

Bemyndigandeförordningen på transportområdet kommer inte att ha någon direkt inverkan i sig för möjligheter att statligt stöd, utan kommer att utgöra en rättslig grund för antagandet av eventuella gruppundantagsförordningar. Bemyndigandet kommer inte att ge Europeiska kommissionen kompetens att besluta om nya stödgrunder jämfört med gällande rätt.

I artikel 9.1 i förordning nr 1370/2007 föreskrivs redan ett undantag från kravet för förhandsanmälan för ersättning för allmän trafik i enlighet med reglerna om statligt stöd för kollektivtrafik. Detta område kommer därför inte att omfattas av den aktuella förordningen. Ett liknande gruppundantag för ersättning för allmän trafik finns dock för närvarande inte för godstransporter. Stöd som innebär ersättning för allmän trafikplikt avseende godstransporter på järnvägar, inre vattenvägar eller multimodala transporter enligt artikel 93 i EUF-fördraget omfattas av tillämpningsområdet för en bemyndigandeförordning på transportområdet, då de ligger utanför den tidigare förordningen.

Ett specifikt samråd kommer att genomföras för Europeiska kommissionens framtida gruppundantagsförordningar.

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Förslaget i sig har ingen direkt effekt på svenska regler.

1.4 Budgetära konsekvenser / Konsekvensanalys

Förslaget i sig innebär inga omedelbara budgetära konsekvenser. En gruppundantagsförordning som antas av Europeiska kommissionen grundat på denna skulle leda till minskad administration vid beslut om nya stödåtgärder.

Kommissionen har inte belyst några jämställdhetsaspekter i sitt förslag.

2 Ståndpunkter

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Regeringen välkomnar förslaget om en bemyndigandeförordning på transportområdet då ett gruppundantag skulle förenkla och förtydliga processen vid beslut om nya åtgärder för att främja de berörda sektorerna.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

Inga synpunkter från andra medlemsstater har publicerats avseende förslag på bemyndigandeförordningen.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

Europeiska kommissionen som utformat förslaget anger att de strategier som berör sektorerna som den europeiska gröna given, den nya industristrategin, den europeiska digitala strategin, Europeiska kommissionens strategi för hållbar och smart mobilitet och unionens mål om klimatneutralitet till 2050, kräver regler om investeringar där sådant

offentligt stöd är nödvändigt samtidigt som konkurrensen inom järnvägstransporter, transporter på inre vattenvägar och multimodala transporter bevaras och stärks. Europeiska kommissionen strävar i synnerhet efter att öka den rättsliga förutsägbarheten och minska den administrativa bördan i samband med vissa nationella stödåtgärder som stöder trafikomställningen inom gods- och persontrafiken från väg till mindre förorenande transportsätt och lösningar, vilka är utformade på grundval av Europeiska kommissionens omfattande beslutspraxis på ett sätt som säkerställer att snedvridning av konkurrensen begränsas. Gruppundantagsförordningar ökar den rättsliga förutsägbarheten för medlemsstaterna och stödmottagarna när det gäller hur åtgärderna bör utformas. De förenklar också förfaranden, genom att undanta vissa åtgärder från skyldigheten enligt artikel 108.3 i EUF-fördraget att anmäla statligt stöd till Europeiska kommissionen innan det genomförs, om det är möjligt att på grundval av Europeiska kommissionens beslutspraxis fastställa förhandsvillkor för förenlighet som säkerställer att potentiella snedvridningar av konkurrensen begränsas.

Några ståndpunkter från övriga intuitioner har inte publicerats.

2.4 Remissinstansernas ståndpunkter

Förslaget har inte varit föremål för remissbehandling.

3 Förslagets förutsättningar

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

Den rättsliga grunden för detta förslag är artikel 109 i EUF-fördraget, som ger rådet befogenhet att anta de förordningar som behövs, särskilt för att fastställa villkoren för tillämpningen av artikel 108.3 i EUF-fördraget och vilka slag av stödåtgärder som kan vara undantagna från detta förfarande.

Europeiska kommissionen anger att rådets befogenhet att anta lämpliga förordningar för att fastställa vilka slag av stödåtgärder som kan omfattas av gruppundantag, i enlighet med artikel 109 i EUF-fördraget, avser alla statliga stödåtgärder, inbegripet avseende järnvägstransporter, transporter på inre vattenvägar och multimodala transporter, som omfattas av artikel 93 i EUF-fördraget.

Rådet beslutar med kvalificerad majoritet på förslag av Europeiska kommissionen efter att ha hört Europaparlamentet.

3.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen

Europeiska kommissionen anger att förslaget avser tillämpningen av reglerna om statligt stöd, vilket är ett område som faller under unionens exklusiva kompetens. Subsidiaritetsprincipen är därför inte är tillämplig.

Avseende proportionalitet anger Europeiska kommissionen att förslaget inte går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå dess mål, nämligen att göra det möjligt för Europeiska kommissionen att genom gruppundantag tillåta stöd för samordning av transporter eller stöd som innebär ersättning för allmän trafikplikt, förutsatt att vissa villkor är uppfyllda. Europeiska kommissionen anser därför är förslaget förenligt med proportionalitetsprincipen.

Regeringen instämmer i Europeiska kommissionens bedömning av subsidiaritetsprincipen och proportionalitetsbedömningen.

4 Övrigt

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

Den föreslagna bemyndigandeförordningen kommer att antas av rådet. Det första mötet planeras till den 8 september 2022.

För de processer som har samband med denna gäller följande. Ett offentligt samråd kommer att utföras för översynen av järnvägsriktlinjerna, som omfattar projektet att förenkla reglerna om statligt stöd för samordning av transporter genom en gruppundantagsförordning. Ett specifikt offentligt samråd kommer också att genomföras för Europeiska kommissionens framtida gruppundantagsförordningar som antas grundat på den föreslagna bemyndigandeförordningen för transportområdet.

4.2 Fackuttryck/termer

Statligt stöd: Bestämmelserna om statligt stöd finns i artiklarna 107-109 i EUF-fördraget. Med begreppet menas stöd från offentliga aktörer såsom stat, kommun eller landsting till en verksamhet som bedrivs på en marknad. Ett stöd omfattas av statsstödsreglerna om det uppfyller följande fyra kriterier: (i) stödet gynnar ett visst företag eller en viss produktion, (ii) stödet finansieras direkt eller indirekt genom offentliga medel, (iii) stödet snedvrider eller hotar att snedvrider konkurrensen, samt (iv) stödet påverkar handeln mellan medlemsstaterna.

Stöd får inte lämnas förrän det anmälts till och godkänts av Europeiska kommissionen. Detta förbud kallas för genomförandeförbudet. Europeiska kommissionen är den enda myndighet som kan godkänna statsstöd och utövar även tillsyn över medlemsstaternas tillämpning av statsstödsreglerna. Alla myndigheter och beslutande församlingar är skyldiga att följa EU:s statsstödsregler men det är bara regeringen som kan anmäla stöd till Europeiska kommissionen. Kommuner och myndigheter ska därför informera regeringen om alla stöd som kan komma att prövas av Europeiska kommissionen för att regeringen ska kunna uppfylla medlemsstatens åtagande.

Bemyndigandeförordningen: Rådets förordning (EU) 2015/1588 av den 13 juli 2015 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på vissa slag av övergripande statligt stöd. I förordningen ges Europeiska kommissionen rätt att genom förordningar förklara att vissa slag av stöd är förenliga med den inre marknaden och därmed undantagna från anmälningsplikten i artikel 108.3 i EUF-fördraget samt att vissa stöd inte uppfyller samtliga kriterier i artikel 107.1 och därmed ska vara undantagna från anmälningsplikten. Sådana stöd ska kan därför verkställas av medlemsstaterna utan att de behöver avvakta Europeiska kommissionens beslut. Europeiska kommissionen har med stöd av denna och tidigare bemyndigandeförordningen antagit en allmän gruppundantagsordning och en förordning om stöd av mindre betydelse (s.k. de minimis), se nedan.

Allmänna gruppundantagsförordningen: Europeiska kommissionens förordning (EU) nr 651/2014 av den 17 juni 2014 genom vilken vissa kategorier av stöd förklaras förenliga med den inre marknaden enligt artiklarna 107 och 108 i fördraget (allmän gruppundantagsförordning). Av förordningen följer att stöd som beviljas inom vissa utpekade stödkategorier inte omfattas av skyldigheten att lämna en förhandsanmälan till Europeiska kommissionen.